

Predgovor

Z vidika razvoja človeške družbe se zdi sto let zelo kratko obdobje. Z vidika obstoja neke ustanove je sto let že pomembna časovna kategorija, v kateri ta doživlja svoje začetke, vzpone, nihanja in tudi padce, ko se prebija skozi različne razvojne faze. Z vidika posameznika, ki vstopa v te razvojne faze le za nekaj let, pa je sto let častljiva doba. V pričujoči monografiji smo poskušali zbrati nekaj tovrstnih pogledov na prvo stoletje Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Prvi koraki institucionalizirane geografije na slovenskem ozemlju so bili v prostorskem smislu skromni, a pogumni. V šestdesetih letih 20. stoletja se je zgodila velika pridobitev, Oddelek za geografijo se je preselil iz stavbe Univerze v Ljubljani (Kongresni trg 12) v prostore na Aškerčevi 2, kjer domujemo tudi v prazničnem letu 2019.

Ob praznovanju 100-letnice tako v ospredje stopa troje. Prvič, kritična (samo)ocena, kako smo (so)oblikovali našo stroko, kako smo sledili sodobnim tokovom v geografiji, kje smo odkrili nove strokovne vrzeli in jih ustrezno presegli, kaj smo novega in uporabnega doprinesli k znanosti? Drugič, izjemno pomembno je, kako je slovenska geografija pripomogla k reševanju vprašanj in problemov slovenske družbe, v čem je ponudila trajnostne rešitve, kako je geografija prepoznana v širši javnosti? Tretjič, kako je skoraj 2500 diplomantov geografije postalo del geografske skupnosti, koliko in kako smo povezani?

Pričujoča monografija tako prinaša sintezne in mozaične vpogleds v to, kako smo doživljali oziroma doživljamo te različne vloge geografije za posameznika, geografsko skupnost, oddelek kot ustanovo in geografijo v družbi in znanosti.

-letje geografskih doživetij

Znak ob 100 letnici študija geografije na FF UL simbolizira delovanje geografov na lokalnem in globalnem nivoju.

Monografija je skupinsko delo sedanjih in upokojenih zaposlenih na Oddelku za geografijo FF UL in nekaterih zunanjih sodelavcev, s katerim želimo obeležiti 100-letnico študija geografije na ljubljanski univerzi. Ker segajo zametki slovenske geografije v čas pred ustanovitvijo univerze, se nam je zdelo ob tem jubileju primerno, da sežemo v najzgodnejša obdobja razvoja geografske misli in zgodovino domače geografije umestimo v širši, evropski in svetovni kontekst. V prvem delu monografije je prikazan razvoj svetovne in domače geografije v t. i. klasičnem obdobju, to je do 19. stoletja, ko je imela geografija še prevladujoč deskriptivni značaj in je bila ena njenih najpomembnejših nalog širitev geografskega horizonta in opisovanje ter kartografsko ponazarjanje sveta in njegovih posameznih delov. V drugem delu je prikazano porajanje moderne, razlagalne in pojasnjevalne geografije kot vede o razporeditvi pojavov na Zemljinem površju, ki jo zanima kompleks odnosov med pokrajnotvornimi elementi ter človekom in njegovim okoljem. Poudarek je tudi na prikazu stanja slovenske geografije v 19. stoletju, ki je za modernimi tokovi zaostajala, in šolske geografije pri nas, ki je z nekaterimi deli dosegla zavidljivo visoko raven. Večji del monografije je namenjen razvoju slovenske geografije po ustanovitvi Univerze v Ljubljani in začetku študija geografije, s ciljem, da se prikaže, kako se je ta razvoj umeščal v sodobne svetovne geografske tokove. Zaradi razpoložljivega prostora in časa smo se za obdobje po 2. svetovni vojni večinoma omejili na razvoj Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. K temu nas je vodilo tudi dejstvo, da so ostale geografske in sorodne institucije, ki soustvarjajo zgodovino naše geografije, dobile podobne prikaze ali priložnostne zapise ob svojih okroglih obletnicah. Naj jih nekaj navedemo: Oddelek za geografijo Univerze

v Mariboru (Horvat, 2011), Oddelek za geografijo Univerze na Primorskem (Brečko Grubar in sod., 2016), Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU (Natek, Perko, 1999; Perko, 1999), Inštitut za raziskovanje krasa ZRC SAZU (Gabrovšek, 2007), Zveza geografov Slovenije (Natek, 1998) in Ljubljansko geografsko društvo (Urbanc, 2004; Pipan, 2015; 30 let Ljubljanskega geografskega društva, 2014). Čeprav je v slovenskem prostoru obveljalo prepričanje o enotni geografiji, pa je iz praktičnih razlogov v prikazu zgodovine oddelka po letu 1945 posebej opisana zgodovina fizične, družbene in regionalne geografije, predstavljene so usmeritve, ki jih razvija Oddelek za geografijo FF UL, in razvoj študijskih programov. Vse kot del celote, ki je notranje pestra in razvejena. V posebnem poglavju je predstavljena tudi strokovna podpora delu in vitalnosti Oddelka za geografijo.

Razpoložljivi prostor in čas tudi nista dopuščala prikaza celotnega opusa posameznikov, ki so bili nosilci tega razvoja, vključno z njihovimi bibliografijami. Zato smo se – po presoji avtorjev prispevkov in urednika – omejili na osvetlitev najpomembnejšega. Vodilo so bila dela, ki veljajo v domačih in mednarodnih krogih za pomembne prispevke k znanosti in stroki. Bolj celovit vpogled v delo posameznikov in njihove bibliografije lahko zainteresirani bralec dobi v sistemu COBISS ali v priložnostnih zapisih, ki jih spremljajo tudi bibliografije, in jih na Oddelku za geografijo izdajamo ob okroglih visokih obletnicah naših sodelavcev.

Zavedamo se, da je pogled na razvoj našega oddelka, ki ga razkriva monografija, le ena od možnih interpretacij in da bo monografija motivirala tudi različna polemična razmišljanja. Če bo tako, bo uresničen edeno od njenih ciljev. V naši geografiji namreč pogrešamo prispevke, ki se poglobljeno in kritično ukvarjajo z njenim razvojem in vlogo posameznikov pri tem, prav tako prispevke, ki jo umeščajo v mednarodni kontekst ter polemizirajo z njenim družbenim pomenom. Da prikazi ne bi bili preveč papirnati in suhoparni, smo monografijo popestrili z osebnimi izpovedmi posameznikov, ki so v različnih časovnih obdobjih študirali pri nas in delovali za dobrobit slovenske geografije. Slikovno gradivo smo obogatili tudi z naslovniciami del, ki so pomembna za razvoj svetovne in domače geografije in jih hrani knjižnica Oddelka za geografijo FF UL.

Obenem si želimo, da bi zapisano odmevalo tudi pri mlajših in prihodnjih generacijah. Pogosto se nam na naši strokovni poti zdijo nekatere stvari

samoumevne in niti ne pomislimo, koliko naporov predhodnih generacij je tlakovalo traso naše poti. Pomembne izkušnje stoletnega učenja vseh generacij geografinj in geografov naj usmerjajo razvoj naše stroke in skupnosti v njenem drugem stoletju.

Darko Ogrin, urednik monografije
Irma Potočnik Slavič, predstojnica Oddelka za geografijo FF UL

Zahvale

Urednik monografije se zahvaljujem avtorjem, ki so s svojimi prispevki omogočili izid monografije, kolegicam in kolegom, ki so z osebnimi pričevanji popestrili njeno vsebino, vsem, ki so pobrskali po svojih fotografskih arhivih in prispevali bogato slikovno gradivo, kolegicam in kolegom, ki so mi nesebično pomagali pri iskanju različnih podatkov, in Sari Uhan za pomoč pri urejanju knjige. Iskrena hvala velja tudi recenzentakama Metki Špes in Valentini Brečko Grubar ter vsem, ki so pregledali posamezna poglavja in prispevali k njihovi izboljšavi. Darko Ogrin se zahvaljujem Dejanu Cigaletu za pomoč pri prevodih iz nemščine in Ani Ratajc za prevode iz latinščine. Žiga Zwitter se zahvaljuje Tonetu Smoleju, ki mu je v okviru projekta Zgodovina doktorskih disertacij slovenskih kandidatov v avstro-ogrski monarhiji (1872–1918) priskrbel seznam doktorjev geografije na obravnavani univerzi v obravnavanem času ter fotokopije fakultetnih vpisnic in personalnih map z doktorskimi akti vseh obravnavanih doktorjev. Marko Krevs je hvaležen za pomoč pri zbiranju primerov tehnologije in metod v geografskem delu kolegom Darku Ogrinu, Metki Špes, Juriju Kunaverju, Jelki-Eti Kunaver, Mirku Paku, Blažu Repetu, Luciji Miklič Cevk, Urošu Stepišniku, Mateju Gabrovcu, Dragu Perku in Mauru Hrvatinu. Za informacije in podrobnosti o fizičnogeografskem laboratoriju se Blaž Repe zahvaljuje Francu Lovrenčaku, Urošu Stepišniku, Tajanu Trobcu in laborantki Simoni Lukič. Zahvala gre tudi Maši Planinc za ilustracijo.